

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Розпорядження Антимонопольного
комітету України**

22 серпня 2024 р. № 18-рп

РІЧНИЙ ЗВІТ

**про надання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні
за 2023 рік**

Зміст

Вступ.....	3
1. Система проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції.....	4
1.1. Реалізація положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».....	4
1.2. Зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» у зв'язку з введенням воєнного стану.....	4
1.3. План заходів з удосконалення механізму державної допомоги.....	6
2. Нормотворча діяльність у сфері державної допомоги.....	8
2.1. Законопроект № 5648 від 10.06.2021	8
2.2. Прийняті постанови Кабінету Міністрів України	10
2.3. Розроблені та схвалені на засіданнях Комітету інші проекти нормативно-правових актів.....	17
3. Окремі напрями діяльності Комітету як Уповноваженого органу в контексті виконання Угоди про асоціацію	21
3.1. Реєстр чинної державної допомоги	21
3.2. Відповідність національного законодавства про державну допомогу acquis ЄС.....	21
4. Підвищення обізнаності у сфері державної допомоги.....	23
5. Міжнародна співпраця у сфері державної допомоги	28
Висновки та напрями подальшої роботи Комітету у 2024 році.....	30

Вступ

Щорічний звіт про надання державної допомоги суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) підготував Антимонопольний комітет України (далі – Комітет), що є Уповноваженим органом з питань державної допомоги (далі – Уповноважений орган) відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон).

Одним із зобов'язань України відповідно до статті 263 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), є забезпечення прозорості у сфері державної допомоги. Для цього кожна Сторона Угоди про асоціацію щорічно надсилає іншій Стороні повідомлення про загальний обсяг, види та галузевий розподіл державної допомоги, яка може вплинути на торгівлю між Сторонами.

На виконання зазначеного зобов'язання Комітет щорічно у звітах¹ про надання державної допомоги відображає відповідну інформацію. Звіти за 2017 – 2022 роки були направлені до Європейської комісії через контактний пункт Української сторони для обміну інформацією.

Враховуючи продовження зупинення дії окремих положень Закону у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану, Комітет за 2023 рік реалізував заплановані пріоритетні заходи в частині удосконалення нормативно-правової бази, адвокатування системи державної допомоги та виконання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

¹ Відповідно до частини сьомої статті 16 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» Уповноважений орган щороку, до 1 вересня наступного року, складає річний звіт про надання державної допомоги в Україні за попередній фінансовий рік та подає його Кабінетові Міністрів України.

1. Система проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції

1.1. Реалізація положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»

Законом встановлено правові засади проведення моніторингу державної допомоги, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, встановлено зобов'язання надавачів державної допомоги щодо подання повідомлень про нову та чинну державну допомогу й визначено порядок повернення державної допомоги, недопустимої для конкуренції. Закон спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

З метою забезпечення ефективної реалізації повноважень, покладених на Комітет як на Уповноважений орган для виконання міжнародних зобов'язань України, визначених Угодою про асоціацію, у Комітеті в липні 2017 року створено структурний підрозділ – Департамент моніторингу і контролю державної допомоги (далі – Департамент).

Штатна чисельність Департаменту наприкінці 2023 року становила 30 одиниць. Департамент працював у складі п'яти відділів із розподіленою галузевою спеціалізацією, які забезпечують реалізацію повноважень Комітету як Уповноваженого органу з питань державної допомоги згідно з вимогами Закону.

1.2. Зміни до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» у зв'язку з введенням воєнного стану

У зв'язку з Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX (зі змінами)] Верховною Радою України були внесені зміни до Закону.

21.03.2022 набрав чинності Закон України від 15.03.2022 № 2134-IX «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України», яким було внесено зміни до Закону та встановлено, що в період дії воєнного стану й протягом одного року після його припинення або скасування:

норми Закону та інші норми законодавства, що впливають із цього Закону, не застосовуються,

уся державна допомога, надана протягом такого періоду, вважається допустимою,

а надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку подання повідомлення про нову державну допомогу та звітності про чинну державну допомогу.

13.04.2022 набрав чинності Закон України від 01.04.2022 № 2175-IX «Про внесення зміни до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону щодо застосування його положень під час дії правового режиму воєнного стану», яким спрощується механізм надання суб'єктам господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування, а саме:

- під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9–16 Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються;
- державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою;
- надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування, та подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

Водночас незастосування відповідних норм Закону не забезпечує повною мірою реалізації повноважень Комітету як Уповноваженого органу.

Адже здійснення всебічної, повної та об'єктивної оцінки заходів із підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів щодо відповідності законодавству про державну допомогу суб'єктам господарювання, можливе лише за умови розглядом Комітетом як Уповноваженим органом повідомлень про нову державну допомогу, подання яких надавачами державної допомоги передбачено статтею 9 Закону, розгляду справ про державну допомогу та прийняття відповідних рішень, передбачених Законом.

Розуміючи важливість та актуальність відновлення дії норм Закону з урахуванням поточної ситуації, що склалася у зв'язку з внесеними змінами до Закону під час дії воєнного стану та післявоєнної відбудови держави, Комітет звернувся до Прем'єр-міністра України із проханням розглянути можливість відновлення призупиненого Закону, що, серед іншого, дозволить:

- забезпечити захист та розвиток конкуренції;
- підвищити прозорість та ефективність управління ресурсами держави та місцевими ресурсами;
- збільшити інвестиційну привабливість України, що, відповідно, позитивно вплине на бізнес-середовище, створення робочих місць та покращить макроекономічні показники, які також стосуються й ВВП;
- спростити процедуру отримання суб'єктами господарювання за рахунок ресурсів держави та місцевих ресурсів компенсації збитків, спричинених надзвичайними ситуаціями, зокрема воєнними діями.

З огляду на зазначене, надання державної допомоги в Україні має здійснюватися з дотриманням міжнародних зобов'язань України, передбачених Угодою про асоціацію щодо державної допомоги. Із цією метою для забезпечення функціонування національної системи контролю державної допомоги та реалізації повноважень Комітету як Уповноваженого органу наразі є доцільним відновлення функціонування системи проведення моніторингу державної допомоги та контролю за допустимістю її надання суб'єктам господарювання шляхом внесення відповідних змін до Закону для відновлення його дії.

1.3. План заходів з удосконалення механізму державної допомоги

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.06.2022 № 476-р затверджено План заходів з удосконалення механізму державної допомоги суб'єктам господарювання. Відповідальні виконавці мають забезпечити виконання плану заходів та надсилати щороку до 1 лютого Комітету інформацію про стан виконання плану заходів для її узагальнення та подання до 1 березня Кабінетові Міністрів України.

Зазначений План заходів передбачає, зокрема:

1. Визначення Комітету відповідальним за розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів постанов Кабінету Міністрів

України про критерії оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги.

2. Приведення надавачами державної допомоги нормативно-правових актів щодо надання державної допомоги суб'єктам господарювання, яка відповідно до рішення Комітету визнана недопустимою для конкуренції, у відповідність із Законом.

3. Розроблення та здійснення надавачами державної допомоги заходів з надання підтримки за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів або будь-якої іншої підтримки за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів суб'єктам господарювання з урахуванням вимог Закону.

4. Забезпечення ведення реєстру державної допомоги та доступу до такого ресурсу.

5. Забезпечення складення річного звіту про надання державної допомоги суб'єктам господарювання за попередній фінансовий рік, подання звіту про надання державної допомоги суб'єктам господарювання Кабінету Міністрів України для публікації в газеті «Урядовий кур'єр» та розміщення на урядовому вебсайті.

Комітет прозвітував Кабінету Міністрів України про виконання Плану заходів за 2023 рік листом від 23.02.2024 № 500-29.1/01-1932є. Зокрема, заінтересовані центральні органи виконавчої влади, НКРЕКП, НКРЗІ, обласні, Київська міська державна адміністрація надали Комітету інформацію щодо розроблення та здійснення ними заходів із надання підтримки за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів або будь-якої іншої підтримки за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів суб'єктам господарювання з урахуванням вимог Закону або про відсутність таких заходів.

Отримана від надавачів інформація опрацьовується та використовується Комітетом для моніторингу державної допомоги, що надається під час дії воєнного стану, та буде врахована під час підготовки відповідних проєктів постанов Уряду про затвердження критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, роз'яснень з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги тощо.

2. Нормотворча діяльність у сфері державної допомоги

Комітет постійно вживає заходів щодо удосконалення нормативно-правової бази у сфері державної допомоги. У 2023 році Кабінетом Міністрів України прийнято **5 постанов**, головним розробником яких був Комітет. Крім цього, на засіданнях Комітету були схвалені **4 проєкти нормативно-правових актів** у сфері державної допомоги.

Комітет постійно опрацьовує проєкти нормативно-правових актів, які надходять на погодження від заінтересованих центральних органів виконавчої влади, щодо наявності ознак заходів державної допомоги. Не зважаючи на призупинення дії окремих норм Закону під час дії воєнного стану, Комітет постійно наголошує на необхідності дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги відповідно до Угоди про асоціацію. У 2023 році під час опрацювання проєктів нормативно-правових актів, які надійшли на погодження до Комітету, було виявлено ознаки державної допомоги у понад 30 проєктах нормативно-правових актів, про що Комітетом зазначено у відповідних листах до головних розробників таких актів.

2.1. Законопроект № 5648 від 10.06.2021

У 2023 році Комітет здійснював супроводження у Верховній Раді України проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо державної допомоги суб'єктам господарювання», реєстраційний № 5648 від 10.06.2021 (далі – законопроект № 5648).

Метою зазначеного законопроекту № 5648 є удосконалення встановленого правового регулювання з метою ефективного функціонування системи контролю і моніторингу державної допомоги, а також приведення національного законодавства у відповідність до правил моніторингу і контролю державної допомоги, що закріплені Угодою про асоціацію та, відповідно, *acquis* ЄС.

Наразі у Верховній Раді України перебуває на розгляді доопрацьований законопроект № 5648 у редакції від 26.12.2022. Після доопрацювання зазначеного законопроекту було внесено певну кількість пропозицій та правок.

Водночас доопрацьований законопроект № 5648 містить деякі принципи, концептуально значні та такі, що змінюють правозастосування сфери державної

допомоги норми (про це Комітет зазначав у листі від 02.01.2023 № 500-29.1/01-75є Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу та у відповідному проєкті експертного висновку, надісланому Кабінету Міністрів України, Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку листом від 19.01.2023 № 500-/09-2087є), а саме щодо:

1. Можливості встановлювати окремим законом особливості застосування державної допомоги в окремих сферах господарської діяльності (частина п'ята статті 3 законопроекту № 5648).

Встановлення окремим законом «особливостей застосування державної допомоги в окремих сферах господарської діяльності» є таким, що може ускладнити правозастосування та призвести до появи правових колізій.

2. Відтермінування дії Закону на 5 років з дня закінчення воєнного стану та/або до дня набуття Україною повноправного членства в ЄС (пункт 2 розділу Х «Прикінцеві та перехідні положення» законопроекту № 5648).

Пропозиція відтермінування дії Закону на 5 років з дня закінчення воєнного стану та/або до дня набуття Україною повноправного членства в ЄС є необґрунтованою та такою, що не відповідає міжнародним зобов'язанням, передбаченим Угодою про асоціацію, оскільки статтею 267 регламентовано строки щодо прийняття національного законодавства, а саме: протягом трьох років з дати набрання чинності Угодою про асоціацію.

У проєкті експертного висновку зазначалося, що Комітет у цілому підтримує законопроект № 5648, проте окремої уваги потребують зазначені вище норми законопроекту № 5648.

Крім цього, представники Комітету брали участь у засіданнях Комітетів Верховної Ради України, на яких розглядався законопроект № 5648: 05.04.2023 – Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, 12.09.2023 – Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

За результатами розгляду законопроекту № 5648 Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу у своєму висновку від 14.09.2023 № 04-20/10-203/200639 зазначив про те, що за предметом правового регулювання положення законопроекту спрямовані на виконання міжнародно-правових зобов'язань у сфері європейської інтеграції, водночас відтермінування дії окремих його норм, зокрема, звільнення від відповідальності

та від обов'язку повідомлення щодо отримання державної допомоги не відповідають Угоді про асоціацію.

2.2. Прийняті постанови Кабінету Міністрів України

Протягом звітнього року Кабінетом Міністрів України були прийняті наступні **5 постанов** про затвердження критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, головним розробником яких був Комітет:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 № 52 «Про затвердження критеріїв оцінки державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки культури та збереження культурної спадщини» (далі – Постанова № 52).

Критерії застосовуватимуться для проведення оцінки допустимості державної допомоги, що надається суб'єктам господарювання з метою підтримки культури та збереження культурної спадщини, встановлюють умови, за яких вона є допустимою для конкуренції.

Отримувачами державної допомоги відповідно до цих критеріїв є суб'єкти господарювання, які не перебувають у скрутному становищі та провадять діяльність із метою підтримки культури та збереження культурної спадщини, зокрема ті, що належать до креативних індустрій у зазначеній сфері (крім діяльності з виробництва та розповсюдження аудіовізуальних творів), дохід від якої (без урахування підтримки за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів) покриває більше 50 відсотків витрат для провадження такої діяльності.

Критеріями визначено, що державна допомога може надаватися як інвестиційна, так (або) й операційна.

Так, наприклад, для інвестиційної допомоги допустимими витратами є витрати на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури, створення та/або покращення їх доступності тощо; для операційної допомоги – на фінансування поточної діяльності закладів культури, експлуатаційні витрати, безпосередньо пов'язані з організацією та проведенням культурно-мистецьких заходів (проектів) тощо.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2023 № 1225 внесено зміни до критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки культури та збереження культурної спадщини, затверджених Постановою № 52.

Внесення зазначених змін пов'язане з оновленням акта європейського законодавства, з урахуванням якого розроблені критерії. Відтак зміни до них

імплементують відповідні положення Регламенту Комісії (ЄС) від 23.06.2023 № 2023/1315, яким, зокрема, внесені зміни до Регламенту (ЄС) від 17.06.2014 № 651/2014 про визнання окремих категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком при застосуванні статей 107 та 108 Договору про функціонування ЄС.

Постановою внесені такі зміни до критеріїв:

- податок на додану вартість, відшкодування якого здійснюється відповідно до закону, не враховуватиметься під час визначення максимального розміру державної допомоги. Відповідно, зазначена зміна сприятиме оптимізації витрачання ресурсів держави чи місцевих ресурсів;

- розмір державної допомоги, щодо якого застосовується альтернативний спосіб розрахунку максимального розміру державної допомоги (на рівні 80% допустимих витрат), із 2 млн євро збільшується до 2,2 млн євро. Відповідно, зазначена зміна забезпечує можливість визначати більший розмір допустимої державної допомоги за спрощеним механізмом.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2023 № 348 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для **забезпечення розвитку регіонів та для підтримки середнього та малого підприємництва**» (далі – Постанова № 348).

Постановою № 348 затверджено Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва.

Щодо Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів

Критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається з метою забезпечення сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, для стимулювання інвестиційної активності суб'єктів господарювання та сприяння діяльності щодо з вироблення суб'єктами господарювання товарів (виконання робіт, надання послуг).

До категорій отримувачів державної допомоги належать суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність у будь-якій галузі.

Державна допомога може надаватися в будь-якій формі, визначеній Законом.

Державна допомога повинна мати стимулюючий ефект та спрямовуватися на відшкодування суб'єктам господарювання допустимих витрат, які пов'язані з інвестиціями в нематеріальні активи та основні засоби (матеріальні активи), а

також виплатою заробітної плати, що виникає в разі створення нових робочих місць у результаті залучення інвестицій, розрахованою протягом двох років.

Максимальний розмір державної допомоги становить:

для суб'єктів великого підприємництва – до 50 відсотків сукупного розміру допустимих витрат;

для суб'єктів середнього підприємництва – до 60 відсотків сукупного розміру допустимих витрат;

для суб'єктів малого підприємництва – до 70 відсотків сукупного розміру допустимих витрат.

Максимальний розмір державної допомоги для реалізації інвестиційного проєкту, за яким допустимі витрати перевищують суму, еквівалентну 50 млн євро, розмір яких визначається за офіційним валютним курсом Національного банку, встановленим на дату надання такої допомоги, розраховується додатково за передбаченою у цих критеріях формулою.

Щодо Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки середнього та малого підприємництва

Критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається з метою створення сприятливих умов для розвитку суб'єктів середнього та малого підприємництва та сприяння провадженню їх господарської діяльності з виробництва ними товарів (виконання робіт, надання послуг).

Отримувачами державної допомоги відповідно до положень цих критеріїв є суб'єкти середнього та малого підприємництва, що провадять господарську діяльність у будь-якій галузі.

Державна допомога надається в будь-якій формі, визначеній Законом, крім державної допомоги для підтримки стартапів, яка надається у формі кредитів на пільгових умовах, гарантій, грантів.

Державна допомога є допустимою, якщо вона спрямована на відшкодування суб'єктам господарювання допустимих витрат, що пов'язані з:

1) консультаційними послугами, які надаються зовнішніми консультантами (за винятком послуг, пов'язаних із звичайними операційними витратами суб'єктів господарювання, таких як послуги з податкових консультацій, регулярних юридичних послуг та консультаційних послуг, пов'язаних із рекламою);

2) участю в ярмарках, а саме: витрати на оренду, встановлення та експлуатацію стенда для участі в будь-якому конкретному ярмарку чи виставці, витрати на проїзд та проживання працівників, які беруть участь у ярмарку, транспортні та страхові витрати;

3) підтримкою стартапів.

Максимальний розмір державної допомоги становить:

на покриття витрат на консультаційні послуги – до 50 відсотків таких витрат;

на покриття витрат, пов'язаних з участю в ярмарках, – до 50 відсотків таких витрат.

Максимальний розмір державної допомоги для підтримки стартапів:

1) у формі кредитів на пільгових умовах:

строком на десять років становить 2 млн євро обсягу кредиту за офіційним валютним курсом Національного банку, встановленим на дату надання державної допомоги;

строком від п'яти до десяти років визначається як добуток наведеного значення максимального розміру державної допомоги та співвідношення десяти років і фактичного строку кредиту;

строком до п'яти років визначається на рівні максимального значення розміру державної допомоги у формі кредитів строком на п'ять років;

2) у формі гарантій:

строком на десять років становить 3 млн євро гарантованої суми за офіційним валютним курсом Національного банку, встановленим на дату надання державної допомоги;

строком від п'яти до десяти років визначається як добуток наведеного значення максимального розміру державної допомоги та співвідношення десяти років і фактичного строку дії гарантії;

строком до п'яти років визначається на рівні максимального розміру гарантованої суми для гарантій строком на п'ять років.

Розмір гарантії без урахування гарантованої суми з обслуговування кредиту не повинен перевищувати 80 відсотків розміру кредиту;

3) у формі грантів становить до 800 тис. євро за офіційним валютним курсом Національного банку, встановленим на дату надання державної допомоги.

Для стартапів, що належать до суб'єктів малого підприємництва та інноваційних підприємств, зазначений максимальний розмір державної допомоги може бути подвоєний.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2023 № 704 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на надання послуг із створення та/або добору, організації та поширення масової інформації, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес**» (далі – Постанова № 704).

Постановою № 704 затверджено критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на надання послуг із створення та/або добору, організації та поширення масової інформації, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес.

Критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, що надається з метою сприяння окремим видам господарської діяльності, а саме на надання послуг із створення та/або добору, організації та поширення масової інформації, що спрямовані на задоволення демократичних, інформаційних, соціальних та культурних потреб українського суспільства, та послуг із створення та/або добору, організації та поширення масової інформації аудіовізуальних медіа іномовлення, що спрямовані на задоволення демократичних, інформаційних, соціальних та культурних потреб українського суспільства і об'єктивного інформування іноземної аудиторії про події в Україні та світі, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес (далі – ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа).

До категорії отримувачів державної допомоги за цими критеріями належать:

суб'єкти у сфері аудіовізуальних медіа;

суб'єкти у сфері онлайн-медіа;

суб'єкти господарювання, що створюють масову інформацію з метою її поширення.

Критеріями передбачено, що державна допомога на надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа надається в разі виконання таких умов:

виконання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа забезпечує задоволення демократичних, інформаційних, соціальних та культурних потреб українського суспільства, а також забезпечує задоволення демократичних, інформаційних, соціальних та культурних потреб українського суспільства й об'єктивного інформування іноземної аудиторії про події в Україні та світі;

відповідні послуги визначені як ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа у договорі та/або нормативно-правовому, та/або розпорядчому акті;

зобов'язання щодо надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа покладені на суб'єкта господарювання згідно з договором та/або нормативно-правовим, та/або розпорядчим актом;

надавачем державної допомоги забезпечено здійснення контролю за дотриманням зобов'язань із надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа;

розмір державної допомоги не перевищує максимального розміру державної допомоги;

забезпечено розмежування рахунків бухгалтерського обліку доходів і витрат за різними видами діяльності, а саме на надання ПЗЕІ у сфері

аудіовізуальних медіа, та на надання інших послуг суб'єкта господарювання. Усі витрати суб'єкта господарювання та доходи визначені та розподіляються із застосуванням принципів бухгалтерського обліку доходів і витрат, визначених законом.

Також Постановою № 704 внесено зміну до переліку послуг, що становлять загальний економічний інтерес, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2018 № 420 (далі – Перелік), згідно з якою до таких послуг відносяться також послуги у сфері аудіовізуальних медіа, які є сервісами загального економічного інтересу.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2023 № 1087 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для місцевої інфраструктури» (далі – Постанова № 1087).

Постановою № 1087 затверджено Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для місцевої інфраструктури, які застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання метою сприяння господарській діяльності з будівництва або модернізації місцевої інфраструктури та встановлюють умови, за яких така державна допомога є допустимою для конкуренції.

Отримувачами державної допомоги відповідно до положень цих критеріїв є суб'єкти господарювання, які не перебувають у скрутному становищі та провадять діяльність, пов'язану з інфраструктурою, що використовується для пропозиції та/або реалізації товарів (робіт, послуг) на ринку (економічну діяльність).

Критерії встановлюють, що надання державної допомоги повинно мати стимулюючий ефект і вона може спрямовуватись на відшкодування суб'єктам господарювання допустимих витрат, які пов'язані із здійсненням інвестицій у нематеріальні активи та основні засоби (матеріальні активи).

Також критеріями визначено, що:

- доступ до інфраструктури повинен бути відкритим для осіб, які заінтересовані в користуванні інфраструктурою, та надаватися на прозорій і недискримінаційній основі;

- плата за використання або продаж інфраструктури повинна відповідати ринковим умовам;

- експлуатація інфраструктури здійснюється суб'єктами господарювання на відкритій, прозорій та недискримінаційній основі, що забезпечує відповідність вартості або плати за таку експлуатацію ринковим умовам, з урахуванням вимог законодавства.

Максимальний розмір державної допомоги не повинен перевищувати різниці між сумою допустимих витрат та операційним прибутком від здійснення інвестиції. Такий розмір визначається шляхом:

встановлення розміру державної допомоги заздалегідь, за вирахуванням операційного прибутку від суми допустимих витрат, визначених попередньо на основі обґрунтованих прогнозів; або

повернення отримувачем державної допомоги суми державної допомоги, що перевищує різницю між сумою допустимих витрат та операційним прибутком від здійснення інвестицій.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2023 № 1175 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для **рекреаційної інфраструктури**» (далі – Постанова № 1175).

Постановою № 1175 затверджено Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для рекреаційної інфраструктури, які застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання з метою сприяння господарській діяльності, що провадиться з використанням рекреаційної інфраструктури, та встановлюють умови, за яких така державна допомога є допустимою для конкуренції.

Отримувачами державної допомоги відповідно до положень цих критеріїв є суб'єкти господарювання, які не перебувають у скрутному становищі та претендують на її отримання для рекреаційної інфраструктури, яка складається з об'єктів багатофункціонального характеру, що пропонують, зокрема, культурні та рекреаційні послуги, крім парків розваг та готельних об'єктів.

Критерії встановлюють, що надання державної допомоги повинно мати стимулюючий ефект і вона може спрямовуватись на відшкодування суб'єктам господарювання допустимих витрат, які пов'язані із здійсненням інвестицій у нематеріальні активи та основні засоби (матеріальні активи).

Також критеріями визначено, що:

- доступ до інфраструктури має бути відкритим для кількох користувачів, та надаватися на прозорій і недискримінаційній основі;

- суб'єктам господарювання, які профінансували щонайменше 30 відсотків сукупного розміру інвестиційних витрат на інфраструктуру, може бути надано перевагу в доступі з більш сприятливими умовами, якщо такі умови оприлюднені в загальнодоступний спосіб;

- будівництво, модернізація та/або експлуатація інфраструктури здійснюються суб'єктами господарювання на відкритій, прозорій та

недискримінаційній основі, яка забезпечить відповідність вартості або плати ринковим умовам, з урахуванням вимог законодавства.

Максимальний розмір державної допомоги не повинен перевищувати різниці між сумою допустимих витрат та операційним прибутком від здійснення інвестицій. Такий розмір визначається шляхом:

встановлення розміру державної допомоги заздалегідь, за вирахуванням операційного прибутку від суми допустимих витрат, визначених попередньо на основі обґрунтованих прогнозів; або

повернення отримувачем державної допомоги суми державної допомоги, що перевищує різницю між сумою допустимих витрат та операційним прибутком від інвестицій.

2.3. Розроблені та схвалені на засіданнях Комітету інші проекти нормативно-правових актів

Протягом звітного року розроблені та схвалені на засіданнях Комітету такі **4 нормативно-правові акти** у сфері державної допомоги:

1. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на надання послуг пасажирських перевезень, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес**».

Зазначені критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, що надається з метою сприяння окремим видам господарської діяльності, а саме на надання послуг пасажирських перевезень міським електричним, автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес, за винятком перевезень, які здійснюються з метою туризму.

Проект акта визначає умови, відповідно до яких надавачі державної допомоги у разі встановлення спеціальних обов'язків із надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес, або в разі замовлення таких послуг будуть здійснювати компенсацію витрат суб'єктів господарювання (перевізників) за надання ними послуг пасажирських перевезень, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес. Зокрема проект постанови встановлює вимоги й умови до: змісту та строку дії договору про надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес; розрахунку максимального розміру державної допомоги, яка може надаватися; способу розрахунку сукупного розміру державної допомоги; перелік витрат, що можуть бути відшкодовані отримувачу державної допомоги.

2. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для об'єктів портової інфраструктури».

Ці критерії застосовуються для проведення оцінки допустимості державної допомоги, яка надається суб'єктам господарювання з метою сприяння господарській діяльності, що здійснюється з використанням об'єктів портової інфраструктури, та встановлюють умови, за яких така державна допомога є допустимою для конкуренції.

Відповідно до ухваленого проекту до категорій отримувачів державної допомоги належатимуть суб'єкти господарювання, які одночасно відповідають таким ознакам:

- не перебуває у скрутному становищі;
- здійснює господарську діяльність із використанням об'єктів портової інфраструктури.

При цьому державна допомога повинна мати стимулюючий ефект та спрямовуватись отримувачем на чітко визначений перелік витрат. Зокрема це:

- інвестиції для нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення інфраструктури порту;
- інвестиції для нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення інфраструктури доступу до інфраструктури порту;
- експлуатаційне днопоглиблення.

Проект акта встановлює перелік витрат, які є недопустимими.

Також проект критеріїв визначає максимальний розмір державної допомоги, яка може надаватися, та спосіб розрахунку сукупного розміру державної допомоги.

Окрім цього, проектом встановлюються такі вимоги:

нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, технічне переоснащення, експлуатація та/або оренда інфраструктури порту здійснюється суб'єктами господарювання, що визначаються на конкурентній, прозорій та недискримінаційній основі;

доступ до інфраструктури порту має бути відкритим для всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють або планують здійснювати свою господарську діяльність у порту, та надаватися на прозорій і недискримінаційній основі.

3. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки спортивної інфраструктури».

Як передбачається ухваленим проектом до категорій отримувачів державної допомоги належатимуть суб'єкти господарювання, які одночасно відповідають таким ознакам:

- є суб'єктами господарювання, які не перебувають у скрутному становищі;

- є суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність із використанням інфраструктури для пропозиції та/або реалізації товарів (робіт, послуг) на ринку (економічну діяльність).

Водночас, якщо інфраструктура використовується для допоміжної діяльності (яка є необхідною для функціонування інфраструктури або є невід'ємною частиною її основного неекономічного призначення, і частка такого використання в загальній потужності інфраструктури не перевищує 20%), діяльність в цілому є неекономічною.

Державна допомога повинна мати стимулюючий ефект та спрямовуватись отримувачем на чітко визначений перелік витрат. Зокрема, державна допомога для спортивної інфраструктури може надаватися не тільки як інвестиційна допомога, а й як операційна допомога.

Проектом Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для спортивної інфраструктури передбачено, що:

- вона не повинна використовуватися виключно одним суб'єктом сфери фізичної культури і спорту;

- у випадку використання спортивної інфраструктури декількома користувачами одночасно мають розраховуватися частки часу використання відповідної інфраструктури кожним суб'єктом сфери фізичної культури і спорту.

Зазначені проекти постанов було надіслано на погодження заінтересованим органам відповідно до вимог Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950 (зі змінами).

4. Проект розпорядження Антимонопольного комітету України «Про затвердження Змін до розпорядження Антимонопольного комітету України від 28 грудня 2015 року № 43-рп».

03.08.2023 Комітет схвалив проект змін до власного розпорядження від 28 грудня 2015 року № 43-рп «Деякі питання реалізації Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Цим розпорядженням, зокрема, затверджено:

- Порядок проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, який визначає основні засади збирання та проведення аналізу інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, у тому числі з обмеженим доступом, необхідної для прийняття рішень, передбачених Законом;

- Порядок, форми та вимоги щодо подання Комітету інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання, який визначає механізм подання надавачами державної допомоги Комітету інформації про чинну державну допомогу суб'єктам господарювання.

Запропоновані Комітетом зміни сприятимуть удосконаленню механізмів збирання та проведення аналізу інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання та подання до Комітету інформації про чинну державну допомогу.

Крім цього, протягом 2023 року Комітет проводив активну роботу, пов'язану з погодженням та проведенням консультацій відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України таких проєктів постанов Уряду:

- «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **в галузі цивільної авіації**»;

- «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання **на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес**».

3. Окремі напрями діяльності Комітету як Уповноваженого органу в контексті виконання Угоди про асоціацію

3.1. Реєстр чинної державної допомоги

На виконання статті 267 Угоди про асоціацію Комітет у лютому 2023 року надіслав Міністерству економіки України реєстр чинної державної допомоги для передачі стороні ЄС та повідомив, що Комітет спільно з експертами проєкту технічної допомоги ЄС «Підтримка Антимонопольного комітету України у впровадженні правил державної допомоги» (далі – Проєкт SESAR) доопрацював та сформував оновлений реєстр чинної державної допомоги.

13 лютого 2023 року на офіційному вебпорталі Комітету опубліковано реєстр чинної державної допомоги, що існувала до 02.08.2017 та оцінена Комітетом. Оновлений реєстр чинної державної допомоги передано стороні ЄС 07.03.2023 через секретаріат Комітету асоціації Україна – ЄС у торговельному складі.

У Звіті Єврокомісії про прогрес України в межах Пакету розширення ЄС було зазначено, що Україна повинна, зокрема, підготувати достовірну та повну інвентаризацію схем державної допомоги, запроваджених до створення органу, відповідального за контроль за державною допомогою в Україні.

З метою доопрацювання реєстру чинної державної допомоги та збору відповідної інформації про програми підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів Комітет у грудні 2023 року надіслав запит надавачам державної допомоги – міністерствам, центральним органам виконавчої влади та військовим адміністраціям щодо подання інформації про програми чинної державної допомоги. У подальшому отримана інформація буде використана для доопрацювання реєстру чинної державної допомоги.

3.2. Відповідність національного законодавства про державну допомогу *acquis* ЄС

Підписанням Угоди про асоціацію Україна прийняла на себе зобов'язання згідно зі статтею 264 зазначеної Угоди застосовувати правила функціонування державної допомоги, визначені статтями 262, 263 (3) або 264 (4) цієї Угоди, та використовувати відповідну судову практику Суду ЄС, а також вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

На виконання цих зобов'язань був прийнятий Закон, який набрав чинності в повному обсязі 02.08.2017. Закон, зокрема, визначає Комітет уповноваженим органом з питань державної допомоги та встановлює обов'язок надавачів повідомляти Комітет про державну допомогу.

У 2023 році проведено первинну оцінку стану імплементації *acquis* ЄС у сфері державної допомоги. Загалом проаналізовано більше 1000 актів *acquis* ЄС щодо державної допомоги. Зокрема, визначено 5 регламентів ЄС, які підлягають імплементації. З них наразі 1 регламент має значний рівень імплементації, 2 регламенти мають добрий рівень імплементації, 1 регламент має деякий рівень імплементації та 1 регламент не імplementовано.

В Аналітичному звіті Європейської комісії про прогрес України в межах Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року було зазначено: «Чинний Закон транспонує статті 107 і 108 Договору про функціонування Європейського Союзу і включає зобов'язання щодо повідомлення та зупинення надання державної допомоги. Після початку війни Росії проти України дія цього Закону була призупинена в умовах воєнного стану. Як наслідок, поки дія Закону призупинена, органи, що надають державну допомогу, не зобов'язані повідомляти Комітету про нову державну допомогу та надавати пропозиції щодо внесення змін до умов вже наданої державної допомоги. Крім того, державна допомога, надана в період призупинення дії Закону, вважається допустимою».

Водночас Європейська комісія наголосила на тому, що «не дивлячись на те, що дія Закону залишається призупиненою через воєнний стан, це не повинно стати на заваді реформам у цій сфері».

Європейська комісія зазначила, що у 2024 році Україна повинна, зокрема:

- продовжити узгодження законодавчої бази у сфері державної допомоги із законодавством ЄС, у тому числі шляхом внесення змін до закону про державну допомогу з метою включення до сфери його дії послуг, що становлять загальний економічний інтерес (ПЗЕІ);

- підготувати достовірну та повну інвентаризацію схем державної допомоги, запроваджених до створення органу, відповідального за контроль за державною допомогою в Україні.

4. Підвищення обізнаності у сфері державної допомоги

З метою подальшого розвитку ефективної системи державної допомоги одним із пріоритетних напрямів роботи Комітету, як і в попередні роки, залишається поширення знань про державну допомогу.

Протягом 2023 року проведено:

- ✓ **6 круглих столів** та інших масових заходів;
- ✓ **12 виступів** із питань надання державної допомоги на конференціях, семінарах та зустрічах.

Так, 22–26 травня 2023 року в Кишиневі (Молдова) проведено тренінг, де фахівці Департаменту моніторингу і контролю державної допомоги Комітету в межах трьох панелей виступили перед учасниками з доповідями щодо шляхів гармонізації профільного українського законодавства з практикою ЄС, покращення контролю за державною допомогою та методів її адвокатування серед потенційних надавачів.

Захід було організовано конкурентним відомством Польщі (UOKiK) з метою обміну досвідом між профільними відомствами різних країн. У тренінгу взяли участь фахівці з України, Молдови, Чехії, Румунії та інших держав.

У 2023 році Комітет, за письмовими зверненнями надавачів та отримувачів державної підтримки, надав понад **40 письмових роз'яснень** із питань застосування законодавства у сфері державної допомоги.

Також, зважаючи на непоодинокі звернення надавачів та отримувачів державної підтримки, Комітет, узагальнивши отримані питання та практику правозастосування, надав **7 роз'яснень** щодо:

- Застосування законодавства щодо державної допомоги у **сфері поводження з побутовими відходами** (роз'яснення Комітету № 1-pp/дд від 26.01.2023).

Практика Комітету у сфері розгляду справ про державну допомогу показує, що тарифи на послуги з вивезення побутових відходів можуть не компенсувати всіх витрат, пов'язаних з їх наданням.

Внаслідок цього окремі суб'єкти господарювання, що працюють у сфері поводження з побутовими відходами, потребують фінансової підтримки з боку держави.

У наданих роз'ясненнях Комітету викладено умови, коли така підтримка не вважатиметься державною допомогою. Крім того, наведено підходи для розробки методики розрахунку компенсації, її контролю та перегляду, заходів з уникнення і повернення надмірної компенсації за надання послуг у сфері поводження з побутовими відходами, тобто умови допустимості такої державної допомоги.

Проаналізувавши прийняті Комітетом рішення щодо надання підтримки виконавцям послуги у сфері поводження з побутовими відходами, можна виділити низку рішень щодо визнання такої підтримки недопустимою державною допомогою, що було зумовлено недотриманням вимог національного законодавства, а саме, обрання виконавця послуг без проведення конкурсу.

Також у роз'ясненнях зауважено, що державна допомога, яка надається суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища, у сфері поводження з побутовими відходами, має відповідати умовам допустимості, зазначеним у прийнятій Кабінетом Міністрів України у 2021 році постанові № 1060 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища».

- Застосування законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, які надають **послуги з перевезень пасажирів автомобільним транспортом** (роз'яснення Комітету № 2-рр/дд від 16.02.2023).

Роз'яснено правила застосування законодавства щодо державної допомоги суб'єктам господарювання, які надають послуги з перевезень пасажирів автомобільним транспортом.

У роз'ясненні наголошено на обов'язковості визначення отримувача державної допомоги на конкурсних засадах згідно з вимогами законодавства про автомобільний транспорт. Якщо перевізник був визначений без конкурсу або з порушенням вимог законодавства, це створює підстави для визнання державної допомоги недопустимою для конкуренції, а також її припиненню та поверненню згідно із Законом.

Визначено умови, за яких підтримка не вважатиметься державною допомогою, роз'яснено особливості застосування Регламенту (ЄС) № 1370/2007 для оцінки допустимості державної допомоги.

Додатково в роз'ясненні наводяться приклади оцінки допустимості державної допомоги у випадках відсутності механізмів розрахунку та контролю компенсації, порушення процедур конкурсного відбору перевізників, а також враховується усталена судова практика щодо оскарження рішень Комітету.

- Застосування законодавства у сфері державної допомоги **щодо діяльності у сфері культури та культурної спадщини** (роз'яснення Комітету № 3-рр/дд від 02.03.2023).

Роз'яснено механізм визначення належності до державної допомоги заходів із підтримки, що реалізуються в зазначеній сфері, та оцінювання допустимості відповідної державної допомоги. Зауважено, що ці роз'яснення не стосуються сфери діяльності з виробництва та розповсюдження аудіовізуальних творів.

У роз'ясненнях зазначається, що підтримка на здійснення неоплачуваної для кінцевих споживачів діяльності у сфері культури та охорони культурної спадщини або якщо доходи від провадження такої діяльності покривають до 50 відсотків витрат для її провадження, є такою, що спрямована на реалізацію соціально-культурної мети та на здійснення неекономічної діяльності і, відповідно, не є державною допомогою згідно із Законом.

У документі також роз'яснено основні положення Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки культури та збереження культурної спадщини, затверджених Постановою № 52.

Також у роз'ясненнях наведено приклад віднесення Комітетом заходу підтримки до державної допомоги, оцінювання допустимості такої допомоги за результатами розгляду справи про державну допомогу.

- Стосовно **розрахунку грошового еквіваленту державної допомоги у формі гарантії** (роз'яснення Комітету № 4-рр/дд від 13.04.2023).

Роз'яснено, що позики та гарантії, які надаються державними органами, можуть вважатися державною допомогою, якщо не відповідають ринковим умовам. Саме для встановлення факту, чи є надана державною гарантія державною допомогою, а також, чи відповідає розмір такої державної допомоги максимальному розміру державної допомоги, встановленому критеріями оцінки допустимості такої державної допомоги, є важливим розрахунок грошового еквіваленту державної допомоги.

У документі наведено перелік умов, за яких підтримка суб'єктів господарювання у формі гарантії є державною допомогою, а також надані методологічні рекомендації щодо розрахунку референтної ставки та грошового еквіваленту державної допомоги.

Для кращого розуміння та застосування таких розрахунків на практиці в роз'ясненнях наведені типові приклади розрахунку грошового еквіваленту державної допомоги у формі гарантії.

- **Стосовно механізму розрахунку компенсації у сфері пасажирських перевезень** (роз'яснення Комітету № 5-рр/дд від 25.05.2023).

Роз'яснено умови допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання, які надають послуги у сфері пасажирських перевезень, зокрема щодо розробки методики розрахунку компенсації за надання послуг, які є послугами, що становлять загальний економічний інтерес (далі – ПЗЕІ), контролю та перегляду такої компенсації. Роз'яснення визначають умови, які мають бути відображені в методиці розрахунку компенсації, зокрема:

- загальна сума компенсації за надання послуги пасажирських перевезень, які є ПЗЕІ, не повинна перевищувати суми, необхідної для покриття чистих витрат (чистої фінансової різниці) між понесеними при наданні ПЗЕІ витратами та доходами суб'єкта господарювання від надання ПЗЕІ, з урахуванням рівня обґрунтованого прибутку;

- для розрахунку розміру компенсації за надання послуг пасажирських перевезень, які є ПЗЕІ, надавач державної допомоги повинен керуватися визначеною формулою;

- методика має передбачати перелік витрат, на які може спрямовуватись компенсація;

- розрахунок витрат та доходів повинен здійснюватися відповідно до чинних положень законодавства у сфері бухгалтерського обліку і вимог податкового законодавства та забезпечувати коректне відображення на окремих рахунках бухгалтерського обліку результатів фінансово-господарської діяльності;

- при здійсненні відшкодування компенсації застосовуються заходи контролю відповідно до законодавства;

- у разі виявлення випадку надання надмірної компенсації, її повернення здійснюється в порядку, встановленому законодавством.

Надані роз'яснення допоможуть надавачам державної допомоги правильно, відповідно до вимог ЄС здійснювати розрахунок зазначеної компенсації.

- **Застосування законодавства у сфері державної допомоги для підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у сфері надання соціальних послуг** (роз'яснення Комітету № 6-рр/дд від 07.09.2023).

У роз'ясненнях, зокрема, наведено приклади категорій отримувачів підтримки у сфері надання соціальних послуг та описано особливості застосування законодавства й судової практики ЄС у сфері державної допомоги.

Крім цього, у документі детально пояснено в яких випадках захід підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у сфері надання

соціальних послуг, вважатиметься державною допомогою та наведено умови, за яких такий захід не вважатиметься державною допомогою. Так, у випадку надання підтримки за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів суб'єктам господарювання в рамках реалізації програм соціального забезпечення, які зокрема ґрунтуються на принципі солідарності та спрямовані на провадження нееконімічної діяльності, підтримка не вважатиметься державною допомогою відповідно до Закону та не потребуватиме подання повідомлення про державну допомогу до Комітету.

Водночас надання підтримки за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів суб'єктам господарювання в рамках реалізації економічних програм соціального забезпечення міститиме ознаки державної допомоги відповідно до Закону та потребуватиме подання повідомлення до Комітету для здійснення ним відповідної оцінки.

Також у роз'ясненнях наведено приклад, який містить підходи щодо віднесення заходу підтримки до державної допомоги за результатом розгляду Комітетом відповідного повідомлення про державну допомогу.

- Застосування законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання **на надання послуг, що становлять загальний економічний інтерес, у сфері аудіовізуальних медіа** (роз'яснення Комітету № 7-рр/дд від 14.12.2023).

Роз'яснено механізм визначення належності до державної допомоги заходів із підтримки, що реалізуються в зазначеній сфері, та оцінювання допустимості на надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа.

Так, при наданні підтримки на надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа відсутня перевага та, відповідно, така підтримка не є державною допомогою відповідно до Закону в разі виконання відповідних умов.

У разі невиконання умов, за яких виключається надання переваги, підтримка ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа може містити ознаки державної допомоги та потребує подання повідомлення до Комітету.

У роз'ясненнях наведені також умови, у разі виконання яких державна допомога на надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа є допустимою.

Роз'яснення містять приклад застосування законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання на надання ПЗЕІ у сфері аудіовізуальних медіа.

5. Міжнародна співпраця у сфері державної допомоги

Протягом 2023 року Комітет співпрацював із Проектом SESAR у сфері розвитку системи контролю державної допомоги.

Робота Комітету з експертами Проекту SESAR була зосереджена на таких напрямках:

- 1) Адвокатування системи контролю державної допомоги, а саме:
 - надання консультацій та експертних висновків щодо законодавчої роботи;
 - участь у консультаціях, робочих групах, парламентських і громадських обговореннях, зокрема, у тематичній підгрупі Галузевої робочої групи з питань державної допомоги з метою приведення потенційних заходів державної допомоги у відповідність із Законом та Угодою про асоціацію;
- 2) опрацювання окремих змін до Закону;
- 3) розробка 11 проєктів постанов Кабінету Міністрів України про затвердження критеріїв оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги суб'єктам господарювання;
- 4) проведення 10 роз'яснювальних вебінарів для потенційних надавачів державної допомоги та 7 навчальних вебінарів для працівників Комітету;
- 5) здійснення аналізу тестового реєстру чинної державної допомоги, що існувала до 02.08.2017. Зокрема, Проектом SESAR підготовлено експертний висновок із рекомендаціями щодо змісту реєстру.

8 вересня 2023 року Комітет розпочав роботу строком на 3 роки з новим проєктом «Узгодження правил і практик конкуренції та державної допомоги із законодавством ЄС» (далі – Проєкт COMPASA), який фінансується ЄС і спрямований на посилення регулювання конкуренції та державної допомоги в Україні. Очікується, що ця трирічна ініціатива допоможе Комітету привести законодавчу базу і відповідне правозастування в Україні у відповідність зі стандартами ЄС.

Крім того, передбачається, що Проєкт COMPASA відіграватиме ключову роль у наданні допомоги Україні щодо виконання вимог, необхідних для набуття статусу члена ЄС.

Одним з основних напрямів співпраці Комітету з Проєктом COMPASA – є перегляд та вдосконалення нормативно-правової бази у сфері державної допомоги в Україні відповідно до законодавства та практики ЄС. Цей напрям передбачає розробку нових законодавчих пропозицій, надання Комітету експертних висновків з питань державної допомоги, а також проведення

семінарів і вебінарів щодо вдосконалення методології правозастосування відповідно до потреб Комітету.

Висновки та напрями подальшої роботи Комітету у 2024 році

Висновки

1. Не зважаючи на продовження призупинення дії окремих статей Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» під час дії воєнного стану, реформування та вдосконалення системи моніторингу і контролю державної допомоги має продовжуватись, зокрема шляхом подальшого вдосконалення нормативно-правової бази.

Водночас надання державної допомоги в Україні має здійснюватися з дотриманням міжнародних зобов'язань України, передбачених Угодою про асоціацію щодо державної допомоги.

Із цією метою для забезпечення функціонування національної системи контролю державної допомоги та реалізації повноважень Комітету як Уповноваженого органу з питань державної допомоги є доцільним відновлення функціонування системи моніторингу й контролю державної допомоги суб'єктам господарювання шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

2. Іншим пріоритетом є виконання рекомендацій Європейської комісії, представлених в Аналітичному звіті Європейської комісії про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року.

Європейська комісія зазначила, що у 2024 році Україна повинна, зокрема:

- продовжити узгодження законодавчої бази у сфері державної допомоги із законодавством ЄС, у тому числі шляхом внесення змін до закону про державну допомогу з метою включення до сфери його дії послуг, що становлять загальний економічний інтерес (ПЗЕІ);
- підготувати достовірну та повну інвентаризацію схем державної допомоги, запроваджених до створення органу, відповідального за контроль за державною допомогою в Україні.

3. З метою подальшого розвитку ефективної системи державної допомоги одним із пріоритетних напрямів роботи Комітету, як і в попередні роки, залишається поширення інформації про державну допомогу. Також, зважаючи на непоодинокі звернення надавачів та отримувачів державної підтримки,

Комітет надавав та продовжує надавати узагальнені роз'яснення з питань застосування зазначеного законодавства в найбільш актуальних сферах.

Напрями

Враховуючи здійснений аналіз та практичну роботу Комітету протягом 2023 року, можна виділити такі **пріоритетні напрями подальшої роботи Комітету у 2024 році**:

- забезпечення функціонування національної системи контролю державної допомоги, зокрема, шляхом вжиття заходів², спрямованих на відновлення дії окремих положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»;

- удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері державної допомоги;

- здійснення інвентаризації програм підтримки суб'єктів господарювання, які існували на день набрання чинності Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»;

- надання роз'яснень з питань застосування законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання;

- адвокатування системи державної допомоги в частині розроблення надавачами програм державної допомоги;

- забезпечення інформування Європейської комісії щодо надання державної допомоги в Україні згідно з вимогами Угоди про асоціацію.

² Комітет листом від 16.02.2024 звернувся до Голови Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України з ініціативою щодо відновлення дії окремих положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та надав відповідний законопроект та супровідні матеріали до нього.